

NOTA AAN DE VLAAMSE REGERING

Betreft: Principiële goedkeuring van het besluit houdende de definitieve vaststelling van het gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan 'Herstructurering kleigroeve Argex - Wijziging'

Samenvatting

Principiële goedkeuring van het besluit houdende de definitieve vaststelling van het gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan 'Herstructurering kleigroeve Argex - Wijziging'. Het plangebied is gelegen op het grondgebied van Kruibeke en Zwijndrecht.

Het bedrijf Umicore in Hoboken recycleert 17 verschillende metalen, waaronder goud, zilver, platina, rhodium en palladium uit meer dan 200 verschillende grondstoffen en speelt op die manier een cruciale rol in de circulaire economie. Het recyclageproces genereert naast de verschillende metalen ook non-ferroslakken. Die slakken worden momenteel onder een grondstofverklaring van OVAM ingezet als bouwstof en gebruikt voor de opbouw van een geluidswal op de site van Umicore.

Omwille van de beperkt resterende capaciteit van de geluidswal zal Umicore in de toekomst geen bergingscapaciteit meer vinden voor de volledige hoeveelheid van haar slakken. Umicore werkt aan een technologisch vernieuwende oplossing maar die is vandaag nog niet inzetbaar zodat er gezocht moet worden naar bergingscapaciteit. Die is gevonden op zeer korte afstand aan de overzijde van de Schelde zodat het transport hoofdzakelijk kan georganiseerd worden via het water. De meeste geschikte locatie is de Argex-groeve in Kruibeke/Zwijndrecht.

Voor deze groeve werd in het verleden een GRUP uitgewerkt met strikte bepalingen over de nabestemming (deels industriegebied en deels natuurgebied) en over de stortmogelijkheden. De huidige stedenbouwkundige voorschriften sluiten het storten van non-ferroslakken uit. Om dat op korte termijn mogelijk te maken is een wijziging van het GRUP vereist, via een geïntegreerd planproces.

De Vlaamse Regering stelde het ontwerp-GRUP voorlopig vast op 29 maart 2024. Het openbaar onderzoek werd georganiseerd van 23 april tot 21 juni 2024. Er werden 14 adviezen en bezwaren ingediend. Die geven geen aanleiding tot fundamentele aanpassingen van het plan.

Na de principiële vaststelling door de Vlaamse Regering wordt het advies van de Raad van State gevraagd.

1. SITUERING

A. BELEIDSVELD/BELEIDSDOELSTELLING

Beleidsveld Omgeving

Beleidsdoelstelling OD 3. Gebiedsontwikkeling met sterke gebiedscoalities.

B. HISTORIEK EN BELEIDSMATIGE SITUERING

De Vlaamse Regering heeft op 20 juli 2012 het GRUP 'Herstructurering kleigroeve Argex' goedgekeurd. In de GRUP zijn de voorwaarden bepaald voor:

- De verdere ontginning van de kleigroeve.
- Voor de opvulling na ontginning met bagger- en ruimingsspecie en niet herbruikbare bodem.
- Voor de nabestemming na ontginning en opvulling. Een deel van de op te vullen groeve heeft de nabestemming bedrijventerrein gekregen. Een kleiner deel, de omgeving van het voormalige fort van Kruibeke heeft de nabestemming natuur.

C. GEVOERD ONDERZOEKSPROCES EN OVERLEG

Umicore heeft de mogelijkheden onderzocht voor het bergen van non-ferroslakken die een onvermijdelijk restproduct zijn van de complexe metallurgische flowsheet van de dagelijkse werking van Umicore Hoboken.

Momenteel worden de non-ferroslakken van UPMR (Umicore Precious Metals Refining) onder grondstofverklaringen van OVAM ingezet als bouwstof in een geluidswal op de site in Hoboken. Het gebruik als bouwstof is in dalende lijn en het gebruik in de geluidswal valt weg wanneer die zal afgewerkt zijn, naar verwachting eind 2024 of in de loop van 2025.

UPMR heeft de afgelopen 10 jaar uitgebreid onderzoek gevoerd naar technologische verbetering van haar slakken, met focus op een maximale inzetbaarheid als circulaire bouwstof en 'urban mining'. Mits de vereiste technologie beschikbaar wordt of aangepaste gebruiksmogelijkheden worden voorzien, kan er in de toekomst ook gedacht worden aan het hergebruik van de geborgen non-ferro slakken. Hoewel dit onderzoek reeds beloftevolle resultaten heeft opgeleverd, biedt het voorlopig onvoldoende garantie dat Umicore's huidige en verbeterde non-ferroslakken blijvend als circulaire bouwstof en in voldoende grote volumes zullen kunnen ingezet worden.

Om de continuïteit van de recyclageactiviteiten van UPMR in Hoboken te garanderen, is het daarom van cruciaal belang om een oplossing voor de non-ferroslakken te voorzien. Dit gezien de producten technologische toepassingen van de non-ferroslakken ontoereikend zijn om de volledige flow aan non-ferroslakken op te vangen. Zo zou er een nood zijn om jaarlijks maximaal 220.000 ton non-ferroslakken te bergen.

Vanuit het oogpunt afval- en materialenbeleid is een 'monostortplaats' zoals voorgesteld in voorliggende startnota aanvaardbaar, aangezien de bepalingen van de toekomstvisie over het beleid rond stortplaatsen, toegankelijk voor derden, niet van toepassing zijn op onder meer de bedrijfsgebonden categorie 1-stortplaatsen, aangezien hier enkel specifieke afvalstromen worden gestort afkomstig van de eigen bedrijvigheid van de exploitant en dus niet afkomstig van derden.

Als er ruimer wordt gekeken naar eventuele alternatieve stortplaatsen die op heden eventueel nog voor deze berging in aanmerking zouden kunnen komen, zijn dit de vergunde categorie 1-stortplaatsen (met de restcapaciteiten op 01/01/2022), open gesteld voor derden, nl:

- Indaver Antwerpen: 2 403 953 m³.
- Indaver Beveren: 433 527 m³.
- OVMB Gent: 577 831 m³.

- Vanheede Roeselare: 709 912 m³.

Vanuit het oogpunt afvalbeleid is het evenwel niet wenselijk om dergelijke volumineuze monostroom van Umicore (ca 220 000 ton/jaar of 110 000 m³/jaar) naar één van deze stortplaatsen af te voeren, aangezien de betreffende vergunde stortcapaciteit beschikbaar moet blijven voor de berging van gevaarlijke afvalstromen afkomstig van derden, in het bijzonder voor de toenemende hoeveelheden te storten asbestcementafvalstromen die er zitten aan te komen, gezien de beoogde versnelling van de asbestafbouw (cf. het recente in werking treden van het asbestattest). Afvoer naar verder gelegen stortplaatsen genereert bovendien uiteraard ook extra mobiliteit.

Umicore heeft de mogelijke stortplaatsen geëvalueerd in functie van de bergingsproblematiek van non-ferroslakken. De Argex-groeve is volgens het locatie onderzoek omwille van de nabijheid en de mogelijkheden om de slakken via het water te vervoeren, de meest geschikte stortplaats voor de berging van de non-ferroslakken. Het vertrekpunt (site Umicore Hoboken) en de bestemming (deponie kleigroeve Argex-Sterhoek) zijn gelegen op ca. 2 km vogelvluchtafstand van elkaar. Dit maakt dat de te bergen goederen vlot over water aangeleverd kunnen worden. Zowel de site van Umicore Hoboken als de site kleigroeve Argex-Sterhoek beschikken over een laad- en loskade langs de Schelde.

OVAM heeft zich akkoord verklaard met de keuze van de Argex-groeve en erkent het besluit uit Bijlage 1 van deze Startnota dat de vraag in verhouding staat tot stortcapaciteit Klasse 1. Voor deze groeve werd in het verleden een GRUP uitgewerkt met strikte bepalingen over de nabestemming (deels industriegebied en deels natuurgebied) en over de stortmogelijkheden. De huidige stedenbouwkundige voorschriften sluiten het storten van non-ferroslakken uit. Om dat op korte termijn mogelijk te maken is een wijziging van het GRUP vereist, via een geïntegreerd planproces.

Zoals gezegd waren het gemeentebestuur van en Kruibeke als Zwijndrecht lid van het planteam en derhalve is lokale betrokkenheid gegarandeerd. Voorafgaandelijk aan de vaststelling van de startnota is er bijkomend standpunt gevraagd van het gemeentebestuur van de gemeente Zwijndrecht. Het gemeentebestuur van de gemeente Zwijndrecht meldde geen positie in te willen nemen voorafgaandelijk aan de publieke raadpleging, maar maakte ook geen gewag van principiële problemen met de startnota. Er is op de volgende manier rekening gehouden met de suggesties van het gemeentebestuur van Zwijndrecht:

- Sterhoek wordt de opdrachtgegeven de natuurinrichting voor het gebied vast te stellen in een overeenkomst met de gemeenten Zwijndrecht en Kruibeke;
- Er werd aan het gemeentebestuur verduidelijkt dat de monitoring en nazorg zal gebeuren conform de voorwaarden opgenomen in VLAREM II.

De publieke consultatie over de startnota voor het gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan 'Herstructurering kleigroeve Argex - wijziging', goedgekeurd op 13 oktober 2023, werd georganiseerd van 24 oktober tot en met 22 december 2023. Het publieke participatiemoment werd georganiseerd in de vorm van een infomarkt op 21 november 2023. Er werd advies uitgebracht door Kruibeke, Zwijndrecht, provincie Oost-Vlaanderen, SARO, Agentschap Natuur en Bos, Agentschap Landbouw en Zeevisserij, OVAM en Agentschap Wegen en Verkeer. Er werden naast de adviezen nog 48 inspraakreacties ingediend waarvan ruim dertig als een petitie kunnen beschouwd worden, dat zijn inspraakreacties met gelijklopende inhoud. De petitie gaat uit van twee natuurverenigingen en is onderschreven door buurtbewoners en door mensen in de ruime regio.

De Strategische Adviesraad Ruimtelijke Ordening – Onroerend Erfgoed gaf op 11 december 2023 advies over de startnota voor het gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan 'Herstructurering kleigroeve Argex - wijziging'.

De scopingnota voor het gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan 'Herstructurering kleigroeve Argex - wijziging', werd gepubliceerd op 31 januari 2024 op de website van het Vlaamse Departement Omgeving.

De plenaire vergadering over het voorontwerp-GRUP vond plaats op 29 februari 2024. Volgende instanties waren aanwezig of brachten een schriftelijk advies uit over het voorontwerp-GRUP: de

gemeenten Zwijndrecht en Kruibeke, de provincie Oost-Vlaanderen, Agentschap Wegen en Verkeer, Agentschap Landbouw en Zeevisserij, Vlaamse Milieumaatschappij en Agentschap voor Natuur en Bos. De plenaire vergadering onderschreef de planoptie om de stedenbouwkundige voorschriften te verruimen voor non-ferroslakken en in overeenstemming met de vergunde situatie.

Op basis van de adviezen werden de stedenbouwkundige voorschriften beperkt geherformuleerd voor wat betreft de toevoer van non-ferroslakken via het water en voor de ondergrondse kruising.

Daarnaast werd overleg georganiseerd met de betrokken actoren over de ondergrondse kruising.

2. INHOUD

Het voorliggend GRUP omvat een tweeledige wijziging van de stedenbouwkundige voorschriften van het GRUP 'Herstructurering kleigroeve Argex' (BVR 20 juli 2012). De aanleiding voor de wijziging is de behoefte van het bedrijf Umicore dat metalen recycleert, aan tijdelijke bergingscapaciteit voor non-ferroslakken.

- Om het bergen van non-ferroslakken mogelijk te maken is aan de stedenbouwkundige voorschriften toegevoegd dat het bergen van non-ferroslakken kan worden toegelaten. Op het grafisch plan is een overdruk voorzien waarbinnen dit mogelijk wordt gemaakt. In overeenstemming met de Vlarem II-bepalingen moet voorzien worden in aparte stortvakken volledig afgescheiden van het overige deel van de stortplaats. Het fysisch afgescheiden gedeelte moet voorzien worden van een HDPE-folie met daaronder een lekdetectiesysteem en een percolaatdrainage. Op deze manier kan conform de VLAREM II voorschriften gestort worden en wordt de impact op het milieu verder beperkt.
- In het verleden werden omgevingsvergunningen afgeleverd voor het bergen van bagger- en ruimingsspecie, niet herbruikbare bodem, reinigingsresidu's van grondreinigingscentra en niet-reinigbare gronden. In deze stedenbouwkundige voorschriften wordt deze mogelijkheid nu ook uitdrukkelijk voorzien vermits geoordeeld werd dat zij beantwoordt aan de bepalingen van het bestaande ruimtelijk uitvoeringsplan en best kan worden geëxpliciteerd.

De kleigroeve Argex-Sterhoek is op heden grotendeels ontgonnen waarvan nog een deel te ontginnen is. Het ontgonnen en te ontginnen deel van de kleigroeve is gelegen op het grondgebied van de gemeenten Zwijndrecht en Kruibeke en kent een opvplicht met voorziene nabestemming 'natuur' in de provincie Antwerpen (gemeente Zwijndrecht) en nabestemming 'gemengd regionaal bedrijventerrein' op grondgebied van de provincie Oost-Vlaanderen (gemeente Kruibeke). Deze nabestemmingen werden reeds vastgelegd in het GRUP 'Herstructurering kleigroeve Argex' (d.d. juli 2012). Het is binnen het voorliggend planinitiatief niet de intentie om deze eindbestemming te wijzigen. De wijziging in het te bergen materiaal heeft geen impact op de te realiseren nabestemming in het RUP. De nabestemming in het GRUP kan bijgevolg behouden blijven. Het kan evenwel een invloed hebben op de ontwikkeling/realisatie van de nabestemming. Bijgevolg dient het bergen van het materiaal hierop afgestemd te worden.

Ontsluiting via het water en met een ondergrondse kruising onder N419

De aanvoer van non-ferroslakken is voorzien via de Schelde. Zowel op de rechteroever bij Umicore als op de linkeroever in Kruibeke is kade-infrastructuur aanwezig. Om de N419 niet te belasten wordt voorzien in een ondergrondse verbinding. Met AWW, de wegbeheerder, is een principiële akkoord bereikt en er werd een concessieovereenkomst opgemaakt.

De vrije ruimte is beperkt en er zijn heel wat nutsleidingen aanwezig, voornamelijk aan de west-zijde van de N419. Er is grondonderzoek uitgevoerd en er is een leidingeninventarisatie gebeurd. Er is in functie van een uitvoerbaar en definitief ontwerp van de ondergrondse kruising, overlegd georganiseerd met de leidingeigenaars en nutsmaatschappijen. De aanwezigheid van een hoge druk aardgasleiding van Fluxys zal in de praktijk bepalend zijn voor de diepteligging van de kruising en voor de uitvoeringstechnieken en te respecteren veiligheidsafstanden bij de uitvoering. Er wordt nu verder overlegd met Fluxys, Fluvius,

AWV en Kruibeke om te komen tot praktische afspraken en een uitvoerbaar ontwerp. Op korte termijn wordt een proefsleuf gemaakt voor het bepalen van de leidingen.

Stand van zaken Natuurinrichting

In navolging van de beslissing van de Vlaamse Regering op 13 oktober 2024 wordt aan een natuurinrichtingsplan gewerkt, uiterlijk tegen september 2024.

Intussen heeft Sterhoek 2 natuurinrichtingsplanalternatieven laten uitwerken door een erkend deskundige (Jan Feryn van M-tech). Deze alternatieven worden geïntegreerd in het globale nabestemmingsplan, opgemaakt door studie bureau Omgeving. Op dit moment dienen er nog volgende zaken verder onderzocht te worden zodat een ontwerp-versie kan voorgelegd worden:

- bathymetrie van de bestaande fortgracht op militair domein
- topografie van de zone rondom de fortgracht op militair domein.

Een ontwerpversie werd besproken met de gemeenten en is ter info toegevoegd aan deze nota. Vermits het de verwachting is dat de nabestemming binnen een tiental jaar wordt uitgevoerd moet dit ontwerp als een voorlopig voorstel worden beschouwd.

3. Resultaten openbaar onderzoek

De Vlaamse Regering stelde het ontwerp-GRUP voorlopig vast op 29 maart 2024. Het openbaar onderzoek werd georganiseerd van 23 april tot 21 juni 2024. Er werden 14 adviezen en bezwaren ingediend. Er werd advies uitgebracht door de gemeente Kruibeke, de provincie Oost-Vlaanderen, OVAM, ANB, MOW, AWV, VMM en Agentschap L&ZV.

Op basis van het advies van OVAM werd in artikel 4 van de stedenbouwkundige voorschriften een beperkte aanpassing doorgevoerd: de term 'residu van grondreinigingscentra' werd vervangen door 'Minerale restfractie van de fysisch-chemische reiniging van bodemmateriële' waarbij bodemmateriële worden gedefinieerd in het Bodemdecreet.

De gemeente Kruibeke verleent een voorwaardelijk gunstig advies. De voorwaarden hebben betrekking op de aanvoer van de non-ferro-slakken: aanvoer moet gebeuren via het water en zonder hinder voor het scheepvaartverkeer op de Schelde, de ondergrondse kruising onder de N419 moet zonder meer gelden als verplichting. Daarnaast wil de gemeente garanties in zake stofhinder door transporten ten alle tijden afgedekt te laten verlopen.

In de stedenbouwkundige voorschriften werd de passage over de ondergrondse kruising aangepast in overeenstemming met het advies: de bepaling "voor zover technisch uitvoerbaar" kan worden weggelaten. Na overleg met de leidingeigenaren is voldoende duidelijk dat de kruising gerealiseerd kan worden.

De overige adviezen geven geen aanleiding tot aanpassingen.

In de particuliere bezwaren, die sterk gelijklopend zijn wordt in belangrijke mate gewezen op tekorten in de milieubeoordeling. Er wordt onder meer gesteld dat, in het plan-MER, onvoldoende aandacht is voor:

- De omvorming van een categorie 2 naar een categorie 1 stort.
- Waterkwaliteit en de samenstelling van percolaat, met mogelijke impact op de Schelde.
- De kwaliteit van de bodem
- Klimaat
- Impact van non-ferroslakken en de uitloogbaarheid

- Stof- en geurverspreiding
- De Gezondheid van buurtbewoners
- De overeenstemming met de kaderrichtlijn water, de richtlijn prioritair stoffen, de industriële Emissies Richtlijn, Vlare II en het Vlaams beleid inzake circulaire economie

De toelichtingsnota en het plan-MER werden tekstueel gecorrigeerd en beperkt aangevuld op basis van de bezwaren, opmerkingen en adviezen. Dat heeft geen impact op de inhoudelijke opties in het GRUP of op de beoordeling van de milieu-effecten.

Het team Omgevingseffecten van het departement Omgeving heeft op 3 september 2024 geoordeeld dat het plan-MER beantwoordt aan de kwaliteitsvereisten inzake milieubeoordeling.

In het ontwerp van besluit is een antwoord op alle onderdelen van de bezwaren, opmerkingen en adviezen opgenomen.

4. BESTUURLIJKE IMPACT

A. BUDGETTAIRE IMPACT VOOR DE VLAAMSE OVERHEID

Het voorstel van beslissing heeft geen directe budgettaire impact voor de Vlaamse overheid.

In het ruimtelijk uitvoeringsplan worden geen bestemmingswijzigingen doorgevoerd die aanleiding kunnen geven tot een kapitaal- of gebruikersschadevergoeding.

Overeenkomstig artikel 43, §3, 3° en artikel 31, §2, 1°, van het besluit van de Vlaamse regering 'Vlaamse Codex Overheidsfinanciën' van 17 mei 2019 is het advies van de Inspectie van Financiën respectievelijk het akkoord van de Vlaamse minister van Begroting niet vereist.

B. IMPACT OP HET PERSONEEL VAN DE VLAAMSE OVERHEID

Het voorstel van beslissing heeft geen directe weerslag op het personeelskader en de personeelsbudgetten van de Vlaamse overheid.

C. IMPACT OP DE LOKALE EN PROVINCIALE BESTUREN

Het voorstel van beslissing heeft geen directe weerslag op de overige lokale besturen.

4. VERDER TRAJECT

Het ontwerp-besluit wordt voor advies voorgelegd aan de Raad van State, afdeling Wetgeving voor advies. De adviestermin van de Raad van State bedraagt 30 kalenderdagen.

Na verwerking van het advies van de Raad van State wordt het GRUP voor definitieve goedkeuring voorgelegd aan de Vlaamse Regering.

Het besluit houdende definitieve goedkeuring van het GRUP wordt bekendgemaakt in het Belgisch Staatsblad en op de website van het departement Omgeving. Het besluit wordt betekend aan de gemeenten Kruibeke en Zwijndrecht of desgevallend aan de nieuwe fusiegemeente Beveren-Kruibeke-Zwijndrecht en de provincies Oost-Vlaanderen en Antwerpen.

5. VOORSTEL VAN BESLISSING

De Vlaamse Regering beslist:

1. haar principiële goedkeuring te hechten aan bovengenoemd voorontwerp van besluit houdende definitieve vaststelling van het gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan 'Herstructurering kleigroeve Argex - wijziging' en aan de volgende bijhorende bijlagen:
 - bijlage I, het verordenend grafisch plan;
 - bijlage II, de stedenbouwkundige voorschriften bij het grafisch plan;
 - bijlage IIIa, de toelichtingsnota - tekst;
 - bijlage IIIb, de toelichtingsnota - kaarten;
 - Bijlage IV, het plan-MER
2. de Vlaamse minister, bevoegd voor de omgeving en de natuur, te gelasten over voornoemd voorontwerp van besluit het advies in te winnen van de Raad van State, met verzoek het advies mee te delen binnen een termijn van dertig dagen, zoals bepaald in artikel 84, §1, eerste lid, 2°, van de gecoördineerde wetten op de Raad van State.

De Vlaamse minister van Landbouw en Omgeving,

Jo BROUNS